

POSTANOWIENIE

Dnia 23 kwietnia 2013 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Marzenna Ernest
Sędziowie:	SO Karina Marczak SR del. Tomasz Cegłowski (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sąd. Dorota Szlachta

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 23 kwietnia 2013 roku w S.

sprawy z wniosku **A. D.**

z udziałem **H. D.**

o podział majątku wspólnego i zniesienie współwłasności

na skutek apelacji wniesionej przez uczestnika

od postanowienia Sądu Rejonowego w Gryfinie

z dnia 7 sierpnia 2012 r., sygn. akt I Ns 196/10

1. zmienia zaskarżone postanowienie w punkcie III tylko o tyle, że termin spłaty kwoty 50.000 (pięćdziesięciu tysięcy) złotych wyznacza na dzień 23 kwietnia 2014 roku;

2. ustala, że każda ze stron ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie przed Sądem drugiej instancji.

Sygn. akt II Ca 1188/12

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 7 sierpnia 2012 r. Sąd Rejonowy w Gryfinie po rozpoznaniu sprawy z wniosku A. D. z udziałem H. D. o podział majątku wspólnego i zniesienie współwłasności w punkcie I ustalił, że w skład majątku wspólnego A. D. i H. D. wchodzi: a) lokal mieszkalny nr (...) stanowiący odrębną własność położony w G.(...) o powierzchni 56,59 m⁽²⁾, dla którego Sąd Rejonowy w Gryfinie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) wraz z udziałem (...) części wspólnych budynku i wieczystego użytkowania działki gruntu objętych księgą wieczystą KW nr (...) o wartości 95.000 zł, b) udział (...) części w wieczystym użytkowaniu działki gruntu nr (...) i własności budynku gospodarczego położonych w G., dla których Sąd Rejonowy w Gryfinie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) o wartości 5.000 zł, w punkcie II dokonał podziału majątku wspólnego i zniósł współwłasność lokalu mieszkalnego i udziału w nieruchomości opisanych w

punkcie I a oraz w punkcie I b w ten sposób, że lokal mieszkalny opisany w punkcie I a oraz udział w nieruchomości opisany w punkcie I b przyznał na wyłączną własność uczestnikowi H. D., w punkcie III zasądził od uczestnika H. D. na rzecz wnioskodawczynie A. D. kwotę 50.000 zł tytułem spłaty udziału wnioskodawczynie w majątku wspólnym w terminie trzech miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia, w punkcie IV ustalił wartość przedmiotu sprawy na kwotę 100.000 zł, a opłatę na kwotę 1000 zł i uznał ją za uiszczoną w całości, w punkcie V zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawczynie kwotę 500 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, a w punkcie VI nakazał pobrać od uczestnika na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Gryfinie kwotę 685 zł 79 gr tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Rejonowy oparł o następujący stan faktyczny.

Małżeństwo A. D. i H. D. zawarte 15 października 1988 r. wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 11 grudnia 2008 r. zostało rozwiązane przez rozwód z winy H. D..

Wnioskodawczynie i uczestnik nie zawierali małżeńskich umów majątkowych.

23 września 1994 r. wnioskodawczynie i uczestnik nabyli od Instytutu (...) w K. własność lokalu mieszkalnego położonego w G. (...) o powierzchni 56,59 m⁽²⁾ wraz z udziałem (...) części wspólnych budynku i wieczystego użytkowania działki gruntu nr (...). Tego samego dnia wnioskodawczynie i uczestnik nabyli udział (...) części w wieczystym użytkowaniu działki gruntu nr (...) i własności budynku gospodarczego położonych w G.. Wartość wspólnego mieszkania położonego w G.(...)2 wynosi 95.000 zł, a wartość udziału (...) części wspólnych budynku i wieczystego użytkowania działki gruntu nr (...) – 5.000 zł.

Uczestnik w trakcie małżeństwa pozostawał w związku z przyjaciółką wnioskodawczynie i często z tego powodu dochodziło do kłótni wnioskodawczynie z uczestnikiem. Wzywana była Policja. 2 listopada 2007 r. wnioskodawczynie z córką J. wyprowadziła się ze wspólnego mieszkania i do lipca 2010 r. wynajmowała mieszkanie w S.. Następnego dnia po wyprowadzeniu się wnioskodawczynie uczestnik wymienił zamki w drzwiach wejściowych do mieszkania. Wnioskodawczynie nie posiada kluczy do mieszkania w G.. W 2010 r. wnioskodawczynie nabyła mieszkanie o powierzchni 34 m² położone w S. i na ten cel zaciągnęła kredyt w wysokości 190.000 zł na 36 lat. Wnioskodawczynie osiąga dochód 2.500 zł miesięcznie, a spłacając kredyt uiszcza miesięcznie raty w wysokości 1.293 zł 73 gr. Wnioskodawczynie z córką J. zajmuje nabyte mieszkanie i ponosi koszt 290 zł miesięcznie z tytułu jego utrzymania. Uczestnik uiszcza na rzecz córki J. alimenty w wysokości 350 zł miesięcznie.

Od 2 listopada 2007 r. lokal mieszkalny w G. zajmuje uczestnik i ponosi koszty jego utrzymania. Wnioskodawca osiąga dochód 1.500 zł miesięcznie i nie posiada oszczędności.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał wniosek o podział majątku wspólnego i zniesienie współwłasności za uzasadniony.

Jako podstawę prawną swojego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wskazał treść przepisów art. 567 k.p.c., art. 687 k.p.c., art. 688 k.p.c., art. 210 k.c., art. 211 k.c., art. 212 k.c.

Sąd I instancji wskazał, że strony były zgodne co do składu majątku wspólnego, a początkowo wskazywały odmienne wartości składników majątku wspólnego. Ostatecznie na rozprawie w dniu 7 sierpnia 2012 r. wnioskodawczynie i uczestnik przyznali zgodnie, że wartość przedmiotowego lokalu mieszkalnego wynosi 95.000 zł, a wartość udziału w wieczystym użytkowaniu działki gruntu i własności budynku gospodarczego – 5.000 zł. W ocenie Sądu Rejonowego podział składników majątkowych stron byłby sprzeczny z przepisami ustawy, jak również z ich społeczno – gospodarczym przeznaczeniem. Wobec tego Sąd Rejonowy uznał, że należy przyznać je jednemu ze współwłaścicieli z obowiązkiem spłaty pozostałego. Zdaniem Sądu Rejonowego sprzedaż nieruchomości stosownie do przepisów kodeksu postępowania cywilnego może mieć miejsce tylko wówczas, gdy wyrazi na to zgodę zarówno wnioskodawczynie jak i uczestnik. Sprzedaż w drodze licytacji jest najbardziej niekorzystnym dla byłych małżonków sposobem podziału majątku wspólnego z uwagi na konieczność poniesienia wysokich kosztów postępowania. Z tego

względem w przypadku, gdy możliwe jest przyznanie składnika majątkowego jednemu ze współwłaścicieli, należy dokonać podziału majątku w opisany sposób, a nie dokonywać sprzedaży w oparciu o przepisy k.p.c. Zwłaszcza, gdy jeden ze współwłaścicieli nie wyraża zgody na sprzedaż jest ona niedopuszczalna, a taka sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie po stronie wnioskodawczyni. W ocenie Sądu Rejonowego, uwzględniając okoliczności rozpoznawanej sprawy, składniki majątku wspólnego należało przyznać uczestnikowi. Za takim rozstrzygnięciem przemawiały następujące okoliczności: uczestnik zajmuje składniki majątku nieprzerwanie od 2 listopada 2010 r., jedynie uczestnik ponosi koszty utrzymania mieszkania, wnioskodawczyni opuściła mieszkanie na skutek konfliktu z uczestnikiem, spowodowanego zdradą małżeńską uczestnika, wnioskodawczyni nie wyprowadził się dobrowolnie w wyniku swojej niezależnej decyzji, lecz z powodu związku pozamałżeńskiego uczestnika, wnioskodawczyni nie dysponuje kluczami do wspólnego mieszkania. Z przytoczonych okoliczności w ocenie Sądu I instancji wynika, że uczestnik związany jest z przedmiotowym mieszkaniem. Uczestnik nie podjął żadnych działań, które wskazywałyby na zamiar opuszczenia mieszkania. Natomiast wnioskodawczyni po kilkuletnim zamieszkiwaniu w S. nabyła tam mieszkanie i zajmuje je nadal, ponosząc w całości koszty jego utrzymania.

W uwzględnieniu powyższych okoliczności Sąd Rejonowy przyznał uczestnikowi składniki majątkowe na wyłączną własności i zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kwotę 50.000 zł tytułem spłaty udziału wnioskodawczyni w majątku wspólnym. Wprawdzie uczestnik nie posiada oszczędności, a wysokość dochodu osiąganego przez uczestnika może utrudniać uzyskanie kredytu, jednakże uczestnik będący wyłącznym właścicielem lokalu mieszkalnego i udziału w nieruchomości, będzie miał możliwość samodzielnego zbycia tych składników majątkowych i spłaty udziału uczestniczki. Sąd określił termin spłaty na okres 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się postanowienia.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekła na podstawie art. 520 k.p.c.

Apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w Gryfnie wniósł uczestnik H. D., zaskarżając postanowienie w części, to jest w punkcie II i III postanowienia. Powyższemu postanowieniu uczestnik zarzucił naruszenie przepisu prawa materialnego, co miało wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, to jest przepisu art. 212 § 2 k.c. poprzez przyjęcie, że do podziału nieruchomości poprzez sprzedaż może nastąpić tylko wówczas, gdy wyrazi na to zgodę, zarówno wnioskodawczyni jak i uczestnik.

W powołaniu powyższego zarzutu uczestnik wniósł o:

- zmianę zaskarżonego postanowienia w części, to jest w zakresie punktu II postanowienia poprzez sprzedaż przedmiotowej nieruchomości oraz w punkcie III postanowienia poprzez równy podział sumy uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości,

ewentualnie

- uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu apelacji uczestnik zakwestionował dokonaną przez Sąd I instancji wykładnię treści przepisu art. 212 § 2 k.c. poprzez przyjęcie, że sprzedaż nieruchomości może mieć miejsce tylko wówczas, gdy wyrazi na to zgodę zarówno wnioskodawczyni jak i uczestnik. Uczestnik dla uzasadnienia swojego stanowiska powołał się na treść postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 1998 r., II CKN 347/98, w którym wskazano, że jeżeli przy zniesieniu współwłasności żaden ze współwłaścicieli nie wyraża zgody na przyznanie mu rzeczy, sąd zarządza jej sprzedaż. Sąd Rejonowy w niniejszej sprawie mimo sprzeciwu obydwu stron co do przyznania składników majątkowych na wyłączną własność, przyznał niezgodnie z wolą uczestnika oba składniki majątkowe wchodzące w skład majątku wspólnego uczestników, na wyłączną własność uczestnika. Uczestnika nie stać na dokonanie spłaty w kwocie 50.000 zł w terminie trzech miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia.

Wnioskodawczyni nie złożyła odpowiedzi na apelację uczestnika.

Na rozprawie w dniu 23 kwietnia 2013 r. wnioskodawczyni początkowo wniosła o oddalenie apelacji uczestnika. Ostatecznie na wskazanej rozprawie uczestnik postępowania przed zamknięciem rozprawy zmienił swoje stanowisko procesowe i w związku z tym wniosek apelacyjny, to jest wniosł o przyznanie składników majątkowych wchodzących uprzednio w skład majątku wspólnego stron na zasadzie małżeńskiej ustawowej wspólności majątkowej na jego wyłączną własność z obowiązkiem spłaty wnioskodawczyni w wysokości 50.000 zł w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia.

Wnioskodawczyni wyraziła zgodę jedynie na zmianę terminu spłaty na okres 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja uczestnika H. D. doprowadziła w konsekwencji do zmiany zaskarżonego postanowienia w punkcie III poprzez wyznaczenie dłuższego terminu spłaty udziału wnioskodawczyni w majątku, którego współwłasność zniesiono.

Ostateczny wynik postępowania apelacyjnego determinowało stanowisko procesowe zajęte przez uczestnika na rozprawie apelacyjnej w dniu 23 kwietnia 2013 r., to jest zmiana wniosku apelacyjnego skarżącego. Uczestnik wniosł o przyznanie składników majątkowych opisanych w punkcie I zaskarżonego postanowienia na jego wyłączną własność z obowiązkiem spłaty wnioskodawczyni w kwocie 50.000 zł w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia. Z kolei wnioskodawczyni wyraziła zgodę jedynie na zmianę terminu spłaty na okres 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia.

Sąd Okręgowy po rozpoznaniu apelacji uczestnika uznał ustalenia faktycznie Sądu I instancji za prawidłowe i przyjął je za podstawę własnych rozważań, uznając za zbędne ich przytaczanie ponownie.

Spór stron postępowania, mając na względzie treść zarzutu apelacyjnego uczestnika, dotyczył sposobu zniesienia współwłasności w niniejszym postępowaniu, to jest czy Sąd I instancji prawidłowo zastosował treść przepisu art. 212 § 2 k.c., przyznając składniki majątkowe objęte współwłasnością na wyłączną własność uczestnikowi z obowiązkiem spłaty wnioskodawczyni, w sytuacji, gdy uczestnik nie wyraził zgody na przyznanie mu tych składników. Ten zarzut apelacyjny stracił na aktualności wobec zmiany stanowiska uczestnika przed Sądem II instancji.

Ostatecznie uczestnik postępowania w toku postępowania apelacyjnego na rozprawie w dniu 23 kwietnia 2012 r. wniosł o przyznanie mu składników majątkowych z obowiązkiem spłaty wnioskodawczyni w wysokości 50.000 zł, ale w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia.

Zgodnie z art. 212 § 2 k.c. rzecz, która nie daje się podzielić, może być przyznana stosownie do okoliczności jednemu ze współwłaścicieli z obowiązkiem spłaty pozostałych albo sprzedana stosownie do przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Prawidłowa wykładnia treści przepisu art. 212 § 2 k.c. powinna znaleźć wyraz w takim stanowisku, że gdy żaden ze współwłaścicieli nie wyraża zgody na przyznanie mu rzeczy, sąd zarządza jej sprzedaż stosownie do przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Brak jest podstaw do przyjęcia takiej wykładni powołanego przepisu, że sprzedaż rzeczy w trybie przepisów k.p.c. jako jeden ze sposobów wyjścia ze współwłasności jest możliwa tylko wówczas, gdy wyrażą na to zgodę współwłaściciele (vide uzasadnienie Sądu I instancji). Interesy współwłaścicieli w takim sposobie zniesienia współwłasności mogą być oczywiście sprzeczne, jednakże takiego sposobu zniesienia współwłasności ustawodawca nie przewidział tylko w sytuacji, gdy wszyscy współwłaściciele wyrażą na to zgodę.

Stanowisko, że w przypadku gdy żaden ze współwłaścicieli nie wyraża zgody na przyznanie mu rzeczy w wyniku zniesienia współwłasności, obliuguje Sąd do zarządzenia jej sprzedania w trybie przepisów kodeksu postępowania cywilnego jest obecnie dominującym poglądem odnośnie wykładni treści przepisu art. 212 § 2 k.p.c. Stanowisko takie wyraził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 4 listopada 1998 r., II CKN 347/98, w postanowieniu z dnia 8 sierpnia 2003 r., V CK 174/02 i w postanowieniu z dnia 14 listopada 2012 r., II CSK 187/12, odwołując się do interpretacji art. 214 § 3 i 4 k.c., podkreślając, że w postępowaniu o podział majątku wspólnego sąd nie może wbrew woli uczestnika przyznać mu prawa majątkowego i zasądzić od niego na rzecz innego uczestnika spłatę lub dopłatę (art. 46 k.r.o.

w zw. z art. 1035 k.c. i art. 212 § 2 k.c.). Powody sprzeciwu uczestnika są prawnie irrelevantne. Również względem zasady współzycia społecznego i interesy uczestników nie uzasadniają orzeczenia w taki sposób o podziale. Taka interpretacja art. 212 § 2 k.c. znalazła aprobatę przedstawicieli doktryny (vide komentarz do art. 212 k.c. Edwarda Gniewka, Stanisława Rudnickiego, Teresy A. Filipiak).

Gdyby więc nie zmiana stanowiska procesowego uczestnika w toku postępowania apelacyjnego, a sprowadzająca się do wniosku o przyznanie uczestnikowi prawa własności rzeczy będących przedmiotem zniesienia współwłasności z obowiązkiem spłaty wnioskodawczyni, Sąd Okręgowy byłby zobowiązany do zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez zarządzenie sprzedaży składników majątkowych opisanych w punkcie I zaskarżonego postanowienia w trybie przepisów kodeksu postępowania cywilnego (art. 212 § 2 k.c. w zw. z art. 1066 k.p.c. – 1071 k.p.c.), skoro uczestnik nie wyrażał zgody na przyznanie mu składników majątkowych na wyłączną własność.

Ostatecznie uczestnik postępowania w toku postępowania apelacyjnego, jak wskazano wyżej, na rozprawie w dniu 23 kwietnia 2012 r. wniósł o przyznanie mu składników majątkowych z obowiązkiem spłaty wnioskodawczyni w wysokości 50.000 zł, ale w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia. Co do zasady wnioskodawczyni aprobowała taki sposób zniesienia współwłasności, zarówno przed Sądem I instancji, jak i II instancji, wnosząc jednakże o ustalenie terminu spłaty jej udziału ostatecznie maksymalnie na 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia.

Sąd Okręgowy po rozpoznaniu apelacji uczestnika, przy uwzględnieniu zmiany wniosku apelacyjnego, uznał, że stosownie do treści art. 212 § 2 k.c. uzasadnionym jest wybór sposobu wyjścia stron ze współwłasności przez przyznanie składników majątkowych opisanych w punkcie I zaskarżonego postanowienia uczestnikowi, a więc zgodnie z jego ostatecznym stanowiskiem zajęтым w toku postępowania apelacyjnego, z obowiązkiem spłaty wnioskodawczyni w wysokości 50.000 zł tytułem jej udziału w majątku objętym uprzednio współwłasnością. Wybór drugiego ze sposobów zniesienia współwłasności, to jest poprzez sprzedaż w trybie przepisów k.p.c., byłby dla stron niekorzystny i nieuzasadniony w okolicznościach niniejszej sprawy, a to z tego względu, że ostatecznie uczestnik wyraził zgodę na przejęcie składników majątkowych na jego wyłączną własność, a zbycie składników w drodze licytacji publicznej stosownie do przepisów k.p.c. jest niepewne i wiąże się z koniecznością poniesienia znacznych kosztów postępowania przed komornikiem sądowym.

Stosownie do treści art. 212 § 3 k.c. jeżeli ustalone zostały dopłaty lub spłaty, sąd oznaczy termin i sposób ich uiszczenia, wysokość i termin uiszczenia odsetek, a w razie potrzeby także sposób ich zabezpieczenia. W razie rozłożenia dopłat i spłat na raty terminy ich uiszczenia nie mogą łącznie przekraczać lat dziesięciu.

Sąd Okręgowy na podstawie powołanego przepisu art. 212 § 3 k.c. uwzględnił wniosek uczestnika o wyznaczenie 12 miesięcznego terminu spłaty udziału wnioskodawczyni w wysokości 50.000 zł od daty uprawomocnienia się postanowienia, w tym wypadku orzeczenia Sądu Okręgowego, albowiem z chwilą jego wydania jest ono prawomocne, ustalając termin spłaty kwoty 50.000 zł na dzień 23 kwietnia 2014 r. Zmieniając zaskarżone postanowienie w punkcie III poprzez wyznaczenie dłuższego terminu spłaty wnioskodawczyni Sąd miał na względzie usprawiedliwione interesy zobowiązanego, jak i uprawnionego do tego świadczenia. W realiach niniejszej sprawy, przy uwzględnieniu dodatkowo sytuacji na rynku nieruchomości i trudnościach ze zbyciem nieruchomości, w szczególności, jak w niniejszej sprawie położonej na wsi, która to okoliczność jest powszechnie znana, zasadnym było wydłużenie terminu spłaty wnioskodawczyni. Uczestnik nie osiąga znacznych dochodów, które umożliwiłyby mu zaciągnięcie bez problemu pożyczki na spłatę wnioskodawczyni. Zarabia w granicach 1650 zł miesięcznie, jest obciążony obowiązkiem alimentacyjnym na rzecz córki w wysokości 350 zł miesięcznie, ponosi koszty utrzymania mieszkania w wysokości około 500 zł miesięcznie, także koszty dojazdów do pracy. Być może uczestnik będzie zobowiązany do sprzedaży lokalu we własnym zakresie, a to powoduje, że termin 12 miesięcy w ocenie Sądu Odwoławczego jest realny dla podjęcia odpowiednich działań, aby spłacić wnioskodawczynię środkami uzyskanymi ze sprzedaży lokalu. Również interes wnioskodawczyni w uzyskaniu realnej spłaty od uczestnika uzasadnia wyznaczenie wskazanego 12 miesięcznego terminu spłaty.

Mając powyższe na względzie, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 212 § 3 k.c. zmienił zaskarżone postanowienie w punkcie III tylko o tyle, że termin spłaty kwoty 50.000 zł wyznaczył na dzień 23 kwietnia 2014 r.

O kosztach postępowania przed Sądem II instancji orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., ustalając, że każda ze stron ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie, nie stwierdzając okoliczności, które przemawiałby stosownie do treści art. 520 § 2 i 3 k.p.c. za odmiennym rozstrzygnięciem.